

336. Regöly, Alsómajsapuszta

(Tolna megye) Kö

Majsa falu helyét Torma István már 1961-ben lokalizálta. Miklós Zsuzsa 2004-ben a levegőből fotózta a templomot, amelynek ekkor alaprajza és körítőfala is látszott, az épületre merőlegesen pedig egy másik, vélhetőleg annál későbbi épület is kirajzolódott.⁴⁰ 2008. április 15-én a Koppány menti dombhát tetején, poros felszínen, kb. 20×30 m-es területen rengeteg kő és főleg téglá, valamint embercsont formájában jelentkezett a templom helye. Három helyen falakra utaló, kiszántott habarcsos törmelék mutatkozott, egy helyütt szokatlanul nagyméretű, lapos téglákat is találtam. A faluhely a Koppánnyal párhuzamosan kb. 500 m hosszan fut.

K. NÉMETH ANDRÁS

337. Rinyakovácsi, Kenderföld

(Somogy megye) Kö

2008. február 28-án terepbejárást végzetünk a jelenlegi temetőben és környékén. A temető területén Gratianus császár érméje került elő, míg a jelenlegi település előzményeit a helyi hagyomány a temető környékén, a Kenderföld nevű határrészbe helyezi (Somogy Megye Földrajzi Nevei 549. old. 176/44.). A temető területén kisebb körülárok domb található, valószínűleg a templom helye. Ettől D-re sánc látható, de lehet, hogy ez nem régészeti jelenség. A temetőtől É-ra nagy kiterjedésű középkori települést lokalizáltunk. Sok kerámiatöredék mellett vasolvasztásra utaló olvadékot, állatcsontot találtunk. A lelőhely É-i részén egy árok futott, ettől É-ra kukorica volt, ezt nem jártuk be. A domborzati viszonyok alapján a lelőhely csak eddig az árokig tart. A temetőtől D-re, a településre vezető műúttól D-re a lelőhely folytatódik, szintén nagy területen található meg.

Munkatárs: Nyári Zsolt.

NÉMETH PÉTER GERGELY

338. Sajókaza, Papszer

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Ő

A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Múzeumi Igazgatóság 2008. július 7–8. között régészeti megfigyelést végzett a műemlék református templom K-i szomszédságában. A terület az egykori mezőváros központi magjába esik, jó adottságú, D-i kitettséggű, emberi megtelepedésre alkalmas helyszín. A régi épület bontását követően kiszédték a tervezett épület alapját, két párhuzamos É–D-i és egy rövidebb K–Ny-i árkot. A régészeti megfigyelést ezen alapárkokban végez-

tük. Mindössze egy őskori kiégett oldalfalú gödröt találtunk.

Munkatársak: Gál-Mlakár Viktor, Nagy Zoltán ásatási technikusok.

SZÖRÉNYI GÁBOR ANDRÁS

339. Sajónémeti, Vár-hegy

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kk

A Vár-hegy (hrs.: 0104/6) a Sajó és a Hangony-patak találkozásánál, völgyelágazásban emelkedő markáns gerinc. A vár a gerincen sarkantyúállásban helyezkedik el, a gerinc három oldalra igen meredeken lejt, K-i irányban egy vékony nyúlvánnyal csatlakozik a nálánál magasabb, de szélesebb hegyháthoz. Jelenleg a vár rét-legelő; a remek kilátású várhegyről ma is teljesen be lehet látni a Sajó-Rima és a Hangony völgyét. Az erődítmény két egységből áll, egy nagyobb motte(?) típusú központi várhegyből, melyhez három háromszög alakú elővédmű tartozik, köztük ma is impozáns méretű sáncárokkal. A központi vármagtól 100 m-re Ny-ra egy kevésbé feltűnő, de hasonló alakú kerek elővédmű áll, erodált árokkal és sánccal. Az elővédmű feladata feltehetőleg a vár elől kitakart Ny-i meredek rész belátása volt.

2008. december 16-án és 22-én készítettük el a vár mikrodomborzati felmérését. Ennek során SOKKIA lézeres mérőállomással 737 mért pontot vettünk fel. Az objektumban összesen 11 941 m²-t mértünk fel – a markáns terepi elemekkel bíró vármag és elővédek területén átlagban 2×2 méterenként vettünk fel pontokat; a külső, váron kívüli terep felmérésénél ennél ritkábban. A mikrodomborzati elemek alapján egy 13–14. századra jellemző nemesi várral számolhatunk. Markáns méretei és formája (10 m-es meredek kiemelkedés) felteszik a kérdést, hogy nem egy mottéről van-e szó? A várat három oldalról őrző háromszög alakú elővédművek kuriózumnak számítanak, formájuk alapján gyanús, hogy későbbi, 15. századi rendszerek. Ugyancsak efelé mutat a Ny-i előretolt elővédmű, mely analógiák alapján (Zagyvafő) szintén 15. századi eredetű lehet.

A mikrogeodéziai felmérést követően, 2008 decemberében Bucsi Szabó László geofizikus vezetésével különböző módszerek felhasználásával elkészítette a vár geofizikai felmérését. Ennek során geoelektromos, talajradaros és talajmágneses vizsgálatokkal a teljes központi vármagot felmérték.

Munkatársak: Nagy Zoltán régésztechnikus, Luby Viktor és Simon József egyetemi hallgatók.

SZÖRÉNYI GÁBOR ANDRÁS

340. Sajószentpéter, Kápolnai út alja

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kk

A miskolci Herman Ottó Múzeum 2008 szeptember 3-án végezte a Sajószentpéterről Sajókápolnára vezető út DK-i oldalán, a jelenlegi legszélső utcával, a Baross Gábor úttal párhuzamosan elhelyezkedő telek

40 MIKLÓS Zs.: Légi régészeti kutatások 2004-ben. In: Régészeti kutatások Magyarországon – Archaeological Investigations in Hungary 2004. Budapest, 2005. 150.

(Hrsz.: 2952) helyszíni szemlét. A területe 32 043 m². Régészeti jelenségeket, vagy régészeti leleteket az árokban nem találtunk.

Az ingatlannal DNy-ről közvetlenül szomszédos területet is bejártuk. A sajókápolnai úthoz közel eső dombos részen elszórtan késő középkori kerámiatöredékeket gyűjtöttünk, ami alapján a 2952 hrsz.-re is átnyúló nagyobb kiterjedésű késő középkori települést feltételezünk a területen. Valószínűleg a dombvonulat hosszirányával megegyezően ÉK–DNy-i irányú, a felszíni nyomok alapján legalább 480 m hosszúságú és 100–150 m szélességű lehet.

CSENGERI PIROSKA

341. Salgótarján, Bevásárlóközpont

(Nógrád megye) B, Rő, Á

A részletes tanulmányt lásd a kötet 5. oldalán!

VADAY ANDREA – SZABÓ ANTAL

342. Sárszentlőrinc, Csetény

(Tolna megye) Kö

A Miklós Zsuzsa által azonosított templomos falu helyén 2008. február 28-án rövid szemlét végeztem a Sió feletti meredek domb tetején. A templom helyét én is a dombtető K felé lejtő peremén figyeltem meg, ahol kevés téglatöredéket és néhány embercsontot találtam. A megfigyelési körülmények miatt a falu teljes területét nem jártam be.

K. NÉMETH ANDRÁS

343. Sárvár, Tilos-erdő

(Vas megye) Rő

2008 szeptemberétől régészeti felügyelet mellett folytatódott a Sárvárt elkerülő 88. sz. út kivitelezési munkálatai (0+200–3+712 km-szelvény között). Az érintett terület K–Ny-i irányban húzódott, a régi vasúti töltés és a Tilos-erdő ÉNy-i sarka között, mintegy 820 m hosszúságban 60 m szélességben. Keletről nyugat felé haladva a nyomvonal mintegy 550 m-en régészeti jelenség, objektum nem került elő és nem sérült. A fennmaradó 270–280 m-es szakaszon (egy a nyomvonalat keresztező É–D irányú dűlőúttól Ny-ra, közvetlenül a Tilos-erdő mellett, előkerült a szakirodalomból jól ismert Savaria–Bassiana között futó római út egy szakasza.

Az út pontosan K–Ny irányban húzódott. Előkerülési pontja a megépítendő elkerülő út tengelyétől É-ra található. Irányának ismeretében azonosítható volt az első (a dűlőúttól K-re húzódó) mintegy 550 m-es szakasz egy részén is. Ezen a részen földmunkák nem érintették, ezért nem lehetett lokalizálni. A tervezett nyomvonal D-i oldalán szervizútként meghagyott köves-kavicsos töltésnek viszont megfeleltethető egy szakasza, illetve az ettől D-re végzett vegetációirtás helyén is láthatók voltak kavicsozásának részletei. Ezzel a szakasszal

együtt kb. 500 m hosszan rekonstruálható volt a római út nyomvonala.

Szerkezetét, technológiáját összesen négy, a nyomvonalra merőlegesen nyitott kutatóárokban vizsgáltuk K-ről Ny felé haladva. Az árkok feltárását kézi földmunkával végeztük. Az első kutatóárokban a római út É-i felét és az azt határoló árok egy részét sikerült feltárni és felmérni. Az út D-i oldalát nem kutattuk. A 9 m széles, rossz megtartású kavicsos, enyhén bogárhátú útboltozat alsó, bolygatatlan 10 cm-ét sikerült dokumentálnunk. Ugyanakkor 30 m hosszan feltártuk az utat É felől határoló, teknő alakú, 20 cm mélységben megmaradt árkot. A második árokban az éppen ellentétes, D-i oldalon lévő árkot sikerült feltárnunk, míg az É-i oldalon ez itt hiányzott. Az útboltozatot kb. 10 m szélességben tudtuk megfigyelni és dokumentálni. A 30–40 cm vastagságú kavicsrétegnek csak az alsó 8–10 cm-e volt bolygatatlan, a felső része a talajművelés miatt nagyon rossz állapotban került elő. A harmadik árokban az egykori utat határoló árkok egyáltalán nem voltak megfigyelhetők és az útboltozat szélei (10 m) is csak nagyon halványan váltak el annak szétszántott részeitől. A negyedik, Ny-i árokban már csak nagyon rosszul volt látható a talajművelés során teljesen széthúzott kavicsozás, az útboltozat itt már nem látszódott.

Munkatársak: Szilasi Attila Botond, Isztin Gyula, Csimazia Tamás.

ANDERKÓ KRISZTIÁN

344. Sátorhely, Újistálló-puszt

(Baranya megye) R, LT, N

2008. június 10–27. valamint július 28. és augusztus 15. között megelőző feltárásokat végeztünk az 56. sz. főút 57+060–57+500 km-szelvénye közé eső lelőhelyen, mely a főút rekonstrukcióját kísérő régészeti szakfelügyelet során került elő. Az adott szakaszon magassági korrekcióra kerül sor. A területen terelőút kialakításakor figyeltünk fel a felszínen jelentkező nagy mennyiségű leletre (kerámia, üvegkarperec töredéke). A környező területet bejárva egyértelművé vált, hogy a lelőhely jelentős méretű és feltételezhető, hogy a jelenlegi 56. sz. főút alatt is folytatódik. A feltárás két szakaszban történt, először a terelőút helyét tártuk fel, majd a második szakaszban a főút magasságkorrekció által érintett részét és a tengelyterhelés mérőhely alatti területet.

A lelőhely egy nagyméretű kelta település, amely megélte a római hódítás időszakát. Középső és D-i részén klasszikus telepjelenségek mutatkoztak. Különböző méretű négyszögletes, földbe mélyített, tapasztott falú házak között nagy mennyiségű tárológödröt, néhány sütőkemencét és egy osztott tűzterű edényégető kemencét találtunk. A kemencék és a házak száma nőtt a K-i, második szakaszban feltárt részen. Említésre méltó különbség még, hogy a K-i területen a házakat erőteljesen lemélyítették, sokszor 0,8–1,2 m mélyre is, és több járósíntet is megfigyeltünk. Ezenkívül egy széles,